

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Кафедра філософії

“Затверджено”
на засіданні Вченої ради
НПУ імені М.П. Драгоманова

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни «**Методологія і методи наукових досліджень**»
для студентів спеціальності 7.030102 «релігієзнавство»

Семестр _____	10 _____	
Лекції _____	6 _____	(годин)
Семінарські заняття _____	4 _____	(годин)
Лабораторні заняття _____	- _____	(годин)
Індивідуальна робота _____	2 _____	(годин)
Самостійна робота _____	42 _____	(годин)
Всього _____	54 _____	(годин)
Залік _____	10 _____	(семестр)
Іспит _____	- _____	(семестр)

Київ - 2011

Навчальна програма розроблена на підставі освітньо-професійної програми фахівців спеціальності 7.030102 – Релігієзнавство протокол № 9 від “28” квітня 2009 року професором кафедри філософії, доктором філософських наук, завідувачем кафедри філософії Г.І. Волинкою; професором кафедри філософії, доктором філософських наук Н.Г. Мозговою.

I. Пояснювальна записка

Навчальний курс «Методологія і методи наукових досліджень» являється важливою віхою у підготовці спеціалістів вищої кваліфікації. Наукова діяльність у вищих навчальних закладах є невід’ємною складовою освітнього процесу й здійснюється з метою інтеграції наукової, навчальної та виробничої діяльності у системі вищої освіти. Закон України «Про вищу освіту»

визначає головні завдання наукової діяльності у вищих навчальних закладах, до яких належать: органічна єдність змісту освіти й програм наукової діяльності; створення стандартів вищої освіти, підручників і навчальних посібників з урахуванням досягнень

науки і техніки; упровадження результатів наукових досліджень у практику; безпосередня участь суб'єктів навчально-виховного процесу в науково-дослідних роботах, що проводяться у вищому навчальному закладі; організація наукових, науково-практичних, науково-методичних семінарів, конференцій, олімпіад, конкурсів науково-дослідних, курсових, дипломних та інших робіт учасників навчально-виховного процесу.

Метою курсу „Методологія і методи наукових досліджень»” є висвітлення теоретичних засад науково-дослідної діяльності, а також надання методичних рекомендацій щодо виконання конкретних видів наукових, навчально-дослідних, магістерських та інших робіт. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання наступних завдань:

- ознайомлення зі специфікою науково-дослідної діяльності, видами та ознаками наукових досліджень;
- формування здібності до аналітичного осмислення та практичного виконання наукових досліджень;
- оволодіння методологією та технологією пошуку інформації у процесі наукової роботи в галузі суспільних наук;
- сприяння підвищенню загальної культури мислення з допомогою поглибленого засвоєння методології та технології наукових досліджень у сфері філософських наук.

Після вивчення курсу студенти повинні знати:

- предмет дисципліни, її структуру, понятійний апарат;
- основні тенденції розвитку науки й наукових досліджень в сучасному світі;
- проблемне поле та специфіку організації науково-дослідної роботи;
- сучасні проблеми розвитку проблем методології, методики й форм наукових досліджень;
- основні напрями розвитку наукової діяльності у вищих навчальних закладах.

На основі цих знань повинні бути сформовані уміння:

- вміти визначити проблемне поле та специфіку методології і методів наукових досліджень;
- орієнтуватись у сучасних проблемах розвитку науки й наукових досліджень в сучасному світі;
- порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати методологічні засади сучасних напрямів розвитку науки й наукових досліджень;
- працювати з усіма доступними джерелами знань, вміти самостійно добувати наукову інформацію за темою;
- вміти здійснювати пошук інформації в процесі наукової роботи, визначити мету, завдання, об'єкт, предмет наукового дослідження;
- вміти аргументовано обстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему, толерантно ставитися до протилежних думок, виявляти розбіжності в позиціях, критично ставитись до тенденційної інформації.

Підсумковий контроль за результатами вивчення курсу здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Головною складовою частиною такого контролю є виконання різнопланових завдань викладача та накопичення студентами певної кількості балів за спеціально розробленими “Критеріями рейтингового оцінювання студентів”. За кількістю набраних балів в кінці 4 семестру студенти отримують оцінку “2”, “3”, “4”, “5”.

Студенти, за бажанням, мають право покращити свою оцінку під час підсумкового контролю у формі заліку (10-й семестр).

Тематичним планом передбачено поділ курсу на 1 модуль, що включає 6 лекційних годин, 4 семінарські години, 42 години самостійної роботи, 2 години індивідуальної роботи студентів. Всього – 54 години.

Дисципліна «Методологія і методи наукових досліджень» у навчальному плані підготовки фахівців з спеціальності 7/.030102 – релігієзнавство є такою, є нормативною програмою. Викладається у X семестрі та завершується підсумкової формою контролю – заліком.

II. Тематичний план

№

п/п Назви теоретичних блоків Кількість годин

Всього Аудиторних Лекцій Семінарських Індивідуальна робота (КСР)

Самостійна
робота

Поточна підготовка до аудиторних занять Підсумкова підготовка до

складання модулів

Модуль 1. Методологія науково-дослідної роботи.

1.	Тема 1. Наука і наукові дослідження у сучасному світі.	19	5	2	2	1	7	7
2.	Тема 2. Технологія наукових досліджень у сфері філософських наук.	17	3	2	-	1	7	7
3.	Тема 3. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження.	18	4	2	2	-	7	7
	Всього:	54	12	6	4	2	42	

III. Зміст програми.

Модуль I. Методологія науково-дослідної роботи

Тема 1. Наука і наукові дослідження у сучасному світі

3.1.1. Зміст теми. Виникнення та еволюція науки. Наукова діяльність та її види. Розвиток науки у XIX ст. Наука XX століття і початку XXI ст.: характерні особливості. Види та ознаки наукового дослідження. Фундаментальні наукові дослідження. Прикладні наукові дослідження.

3.1.2. Терміни та поняття: види наукової діяльності, види наукового дослідження,

фундаментальні наукові дослідження, прикладні наукові дослідження.

3.1.3. Семінарське заняття на тему: Пошук інформації
в процесі наукової роботи

План

1. Поняття «інформаційний пошук» та його етапи.
2. Джерела пошуку інформації, їх класифікація.
3. Бібліографічний пошук інформації з суспільних наук.
4. Електронні засоби пошуку інформації.

3.1.4. Теми доповідей та рефератів

1. Визначення теми інформаційного пошуку.
2. Джерела первинної та вторинної інформації.
3. Характеристика масиву інформаційних матеріалів.
4. Пошук інформації, його етапи

3.1.5. Рекомендована література:

1, 2, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21,22, 23, 26, 28, 31, 33, 34, 35.

3.1.6. Теми для самостійного опрацювання

1. Інформаційна база наукових досліджень.
2. Принципи збору інформаційного матеріалу.
3. Структура та призначення наукових документів.
4. Пошук бібліографічної інформації в каталогах і картотеках.

Тема 2. Технологія наукових досліджень у сфері філософських наук.

3.1.1. Зміст теми. Процеси наукового дослідження. Загальна характеристика.

Виконання теоретичних і прикладних наукових досліджень. Методологія теоретичних досліджень. Оформлення звіту про виконану науково-дослідну роботу. Бібліографічний апарат наукових досліджень.

3.1.2. Терміни та поняття: інформаційний пошук, бібліографічний пошук, каталоги, картотеки, електронні засоби пошуку інформації.

3.1.5. Рекомендована література:

9, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21,22, 23, 26, 28, 31, 33, 34.

3.1.4. Теми для самостійного опрацювання.

1. Електронні засоби пошуку інформації.
2. Правила складання бібліографічних списків.
3. Пошук інформації, його етапи.

Тема 3. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження.

3.1.1. Зміст теми. Завдання магістерської роботи. Структура магістерської роботи. Процедура підготовки і захисту магістерської роботи. Типові помилки у написанні та оформленні магістерської роботи.

3.1.2. Терміни та поняття: магістерська робота, актуальність теми дослідження, об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження, джерельна база.

3.1.3. Семінарське заняття на тему: Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження

План

1. Завдання магістерської роботи.
2. Структура магістерської роботи.
3. Процедура підготовки і захисту магістерської роботи.

3.1.5. Теми доповідей та рефератів

1. Аналіз бібліографічного пошуку матеріалів до виконання магістерської роботи.
2. Вимоги до оформлення магістерської роботи.
3. Порядок захисту магістерської роботи.

3.1.5. Рекомендована література:

9, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21,22, 23, 26, 28, 31.

3.1.4. Теми для самостійного опрацювання

1. Наукова публікація. Поняття, функції, види.
2. Наукова стаття. Її структурні елементи.
3. Тези наукової доповіді. Правила їх написання.

IV. Рекомендована література до курсу:

1. Бэкон Ф. Новый органон // Бэкон Ф. Соч. в 2-х т., / Ф. Бэкон. – М.: Мысль, 1978.
2. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень / М.Т. Білуха. – К.: Вища шк., 1997.
3. Вернадский В.И. Размышления натуралиста. Научная мысль как планетарное явление. / В.И. Вернадский. – М.: Наука, 1978.
4. Вернадский В.И. Философские мысли натуралиста. / В.И. Вернадский. – М.: Наука, 1988.
5. Гадамер Ганс-Георг. Истина и метод. / Ганс-Георг. Гадамер. – К.: Юніверс, 2000.
6. Гайденоко П. П., Визгин В. П., Катасонов В. Н., Киссель М. А., Маркова Л. А.. Философско-религиозные истоки науки / П.П. Гайденоко, В.П. Визгин, В.Н. Катасонов, М.А. Киссель, Л.А. Маркова. – М. : Мартис, 1997.
7. Гайденоко П. Научная рациональность и философский разум / П.П. Гайденоко – М.: Мартис, 2001.
8. Дугин А.Г. Эволюция парадигмальных оснований науки / А.Г. Дугин. – М.: Наука, 2002.
9. Дмитренко П.В., Сидоренко В.К. Основи наукових досліджень: навч. посібник для вищих педаг. закладів освіти / П.В. Дмитренко, В.К. Сидоренко. – К.: РНЦ «ДІНІТ», 2000.
10. История и философия науки: Учебное пособие для аспирантов. – СПб.: Изд-во политехн. ун-та, 2005.
11. Кандидатська дисертація: принципи, методи, техніка, технологія: Навч. посіб. для аспірантів. – Харків: Вид-во Харк. ун-та, 1996.
12. Котенко В.П. Основания науки / В.П. Котенко. – СПб.: «Кольна». 2000.
13. Кушнарченко Н.М., Удалова В.К. Наукова обробка документів: Підручник / Н.М., В.К. Удалова. – К.: Знання, 2006.
14. Кузин Ф.А. Магистерская диссертация: Методика написания, правила оформления и порядок защиты / Ф.А. Кузин. – М.: Ось-89, 1997. – 304 с.
15. Лудченко А.А. Основы научных исследований / А.А. Лудченко. – К.: «Знання», 2000.
16. Лукашевич В.К. Философия и методология науки: учеб. пособие / В.К. Лукашевич. – Минск: Современ. шк., 2006.
17. Методологические принципы современных исследований развития науки. – М.: Политиздат, 1989.
18. Научные теории: структура и развитие. – М.: Наука, 1978.
19. Никоненко С.В. Аналитическая философия: основные концепции / С.В. Никоненко. – СПб.: Изд-во Санкт.-Петербург. ун-та, 2007.
20. Огурцов А.П. Дисциплинарная структура науки / А.П. Огурцов. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1988.
21. Огурцов А.П. Платонов В.В. Образы образования. Западная философия образования XX в. / А.П. Огурцов. – СПб.: Наука, 2004.
22. Основи науково-дослідної роботи: Навчальний посібник для студентів, аспірантів і докторантів філософського факультету / Упоряд. А.Є. Конверський, В.І. Лубський, Т.Г. Горбаченко, В.А. Бугрв, І.В. Кондратьєва; за ред. д-ра філос. наук, проф. А.Є.Конверського. – К.: Видавничо-Поліграфічний центр «Київський ун-т», 2004.
23. Основы философии науки. – Ростов-на-Дону, 2004.
24. Поликарпов В.С. История науки и техники / В.С. Поликарпов. – Ростов-на-Дону, 1999.

25. Поппер К. Объективные знания. Эволюционный метод. – М.: Гардарики. 2002.
26. Принципы историографии естествознания: XX в. – СПб.: Наука, 2002.
27. Рузавин Г.И. Концепции Современного естествознания М.,: Гардарики, 2002.
28. Современная философия науки (Хрестоматия под ред. Печенкина). – М.: Совр.школа, 1996.
29. Современная философия науки. – М.: Изд-во МГУ, 1996.
30. Степин В.С. Горохов В.Г., Розов М.А. Философия науки и техники / В.С. Степин, В.Г. Горохов, М.А. Розов. – М.: Наука, 1996.
31. Стеченко Д.М., Чмир О.С. Методологія наукових досліджень: Підручник. / Д.М. Стеченко, О.С. Чмир. – К.: Знання, 2007.
32. Структура и развитие науки / под ред. Грязнова. – М.: Наука, 1978.
33. Турчин В.Ф. Феномен науки. / В.Ф. Турчин. – М.: Наука, 2000.
34. Фейеррабенд П. Избранные труды по методологии науки. – М.: Мысль, 1986.
35. Философия науки: учеб. пособие / Под ред. д-ра филос. наук А.И. Липкина. – М.: ЭКСМО. 2007.

VI. Орієнтовний перелік питань на залік:

1. Виникнення та еволюція науки. Система наукових знань.
2. Теорія. Поняття. Наукові методи.
3. Наукова діяльність. Види наукової діяльності.
4. Історичні етапи науки.
5. Розвиток науки у XIX ст..
6. Наука XX ст.. і початку XXI ст.: характерні особливості.
7. Види та ознаки наукового дослідження.
8. Теоретичні та методологічні принципи науки.
9. Наукова ідея, науковий принцип. наукові поняття та гіпотези.
10. Методологія наукового дослідження.
11. Фундаментальні наукові дослідження.
12. Прикладні наукові дослідження.
13. Процеси наукового дослідження.
14. Формулювання теми наукового дослідження.
15. Постановка проблеми.
16. Визначення мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження.
17. Виявлення та ознайомлення з основними літературними та архівними джерелами.
18. Методологія теоретичних досліджень.
19. Застосування дедуктивного та індуктивного методів.
20. Метод системного аналізу.
21. Оформлення звіту про виконану науково-дослідну роботу.
22. Бібліографічний апарат наукових досліджень.
23. Підготовка до написання магістерської роботи та накопичення наукової інформації.
24. Загальна схема наукового дослідження.
25. Пошук, накопичення та обробка наукової інформації.
26. Вимоги до змісту і структури магістерської роботи.

27. Оформлення магістерської роботи.
28. Порядок захисту магістерської роботи.
29. Наукова публікація. Поняття, функції, основні види.
30. Наукова монографія.
31. Наукова стаття. Її структурні елементи.
32. Тези наукової доповіді. Правила їх написання.
33. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження.
34. Завдання магістерської роботи.
35. Структура магістерської роботи.
36. Процедура підготовки і захисту магістерської роботи.
37. Пошук інформації в процесі наукової роботи. Загальна характеристика.
38. Поняття «інформаційний пошук». Етапм інформаційного пошуку.
39. Визначення теми інформаційного пошуку, його хронологічні, мовні та географічні межі.
40. Джерела пошуку інформації, їх класифікація.
41. Джерела первинної та вторинної інформації.
42. Характеристика масиву інформаційних матеріалів.
43. Пошук інформації, його етапи.
44. Бібліографічний пошук інформації з суспільних наук.
45. Пошук бібліографічної інформації в каталогах і картотеках.
46. Електронні засоби пошуку інформації.

Навчальна програма розглянута і затверджена на засіданні кафедри філософії
« 31 _____ » _____ 12 _____ 2010 р.   Протокол № 17   від 31.12.10
2010 р.

Завідувач кафедри _____

проф. Г.І. Волинка

Програма розглянута і схвалена на засіданні
Науково-методичної комісії

